

KATH. ISKOLAI LAP.

OKTATÁS ÉS

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN,

2.

JANUÁR 16. 1849.

Megjelenik e' lap hetenkint egyszer, másfél iven. Előfizethetni rá, postán járátva 3 frt-, helyben 2 frt- 30 krjával, minden postahivatalnál, 's Pesten a' 'Religio és Nevelés' szerkesztőségénél, (Üllői ut. 822. sz.) és Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' váci utczában.

Tartalom: Föl népnevelők, a' reform' mezejére! (Folyt.) Majer István. — Nevelési tapasztalatok. — Elmélkedések az ünnep- és vasárnapi evangéliumok fölött. — A' mérföldmutató. — A' fácska. — A' jó fiu. — Az óra és tanító. — Tan- és nevelésügyi tudósítások. — Irodalom.

Föl népnevelők, a' reform' mezejére!

(Folytatás.)

Az iskolát ennekutána különös ájtatossággal kell megnyitni; a' Szentlélek segítségül hívandó; mikorra a' szülők is megkérendők, az ifjuság pedig saját zászlója alatt, a' tanodából templomba énekszóval vezetendő. Ezen ájtatosság után föl lehet olvasni az iskolai törvényeket és napi rendet, mellyek a' tanodában fölfüggesztendők.

Ha találkoznék olly jótévő, ki az iskolákat papírral, irón- és tintával ellátná, vagy különös jutalom-ígéretekkel szorgalomra ösztönözné, igen czélszerű lenne; pedig az igazgatónak kötelessége illy jótévőkről gondoskodni: az iskolásokat úgy tartozván tekinteni, mint saját fiait, kik iránt atyai szeretettel kell, hogy viseltessék.

Az igazgató ezután lásson utána, hogy a' megállapított iskolai rend pontosan megtartassék; ne is elégelje az iskolának hetenkint kétszer, katechisálaskori látogatását, hanem minél gyakrabban megtekintendi azt, annál inkább megnyugodhatik erélye- 's eljárásában, annál inkább számíthat a' részvét- és méltánylatra.

Vannak falunkint kocza-gyermekek, dajka-leányok, pásztorsuhanczok, inasfiuk, gyáros gyerkőczék, kiknek kedvökért esti tanoda tartandó a' plebánián vagy iskolában. Istennek nagy áldása az illy, többnyire elhagyatott gyermekekre nézve az atyai gond és tanítás; millyen gondviselést és felebaráti szeretetet az egyház és haza ugyan minden keresztény hivétől, mégis legkivált a' lelkipásztoroktól, népnevelőktől igényel. Róma illy esti iskolákra nézve épületes példát nyújt. Emlékezzünk e' pontnál az evangéliumi jó pásztorra, ki a' 100 közül eltévedt egy juhott ment keresni! . . . Emlékezzünk Jézus' szavaira, ki magát mondá jutalmazottnak attól, a' ki valakit, bár legcseké-

ELSŐ FÉLÉV.

lyebb egyént is, az ő nevében magához fogad! . . . Ti vagytok barátim hivatva a' magasztos atyai tisztre. Ha másképp nem boldogultok, járjatok házról-házra, gyűjtsétek szép szóval, édesgetéssel, ha kell, akár a' 'biróság' tekintélyével is egybe az esti tanonczoikat. Itt vannak a' hosszú estvék; milly nemes időtöltésül foghat szolgálni az illy tanítás! Mennyire visszaidézendi számotokra a' közönség' osztatlan tiszteletét! Nincs más tér számunkra a' boldogulásra, mint az oltár, iskola, és irgalmaság' cselekedeteinek mezeje . . .

A' közelebbi években behozatván honunkban a' tagosztály, sok majorság alkottatott, mellyekben közönségesen sok a' gyermek, kik többnyire vadul szoktak felnőni, 's azért az illy csárdák és majorok többnyire bünbarlangok. Az illy puszták' fiai 's leányai egyházunknak és házáknak sok szomorúságot okoznak, 's e' fogyatkozás' orvoslását ismét legkivált töletek várjuk lelkészektől. A' ki képes, többször is látogassa meg az illy telepeket és tanyákat, gyűjtse maga körül össze kicsinyét és nagyát, 's terjeszse a' jó erkölesök' országát. Krisztus urunktól mindnyájan küldetve vagytok; im a' 'térités' országa számotokra. A' pusztai gyermekeket pedig legalább hetenkint 2—3-szor kötelezzétek magatokhoz vagy iskolába, hogy a' legszükségesebb ismeretekbe avattathassanak.

Kérlek, a' 'czigányok se kerüljék ki figyelmeteket; kik a' rendes életnek faj-hibailag nem-baráti, azért iskola- 's munkakerülők, babonás kuruzslók és vadonczoik, a' köztársaságnak terhes foltjai. Édesgessétek őket is a' tanulásra, eszközöljétek ki a' hiveknél is azok' részére kedvezéseket, kik rendszerint látogatandják az iskolát és szorgalmasok. Illy közbenjárásokért lávól sem lesztek alkalmatlan koczogatók; sőt az ég' áldásával megnyilándnak szavaitokra a' szívek,

3

nektek ugyan szeretetet, az elhagyottaknak pedig irgalmasságot patakzandók.

Van még egy neme felebarátinknak, kikre a sors' keze sulyosan nehezedett, kik méltán megérdemlik atyáskodó figyelmeztetést, 's ezek a cselédek. Bár az országlát mielőbb előmozdítsa egy köz-cselédrend' törvényével nemes törekvésteket! Addig is előzzük meg a törvényt! Sz. beszédek-és tanításokkal gyakran terjeszszük a hivek elébe a házi gazdák-és asszonyoknak cselédjeik iránti tisztókat, mellyek közt nem áll utolsó helyen az, hogy őket a keresztény tanításokra pontosan elküldjék, hogy őket maguk is telhetőleg oktassák. De ez nem elég! Szorgalmazzuk, hogy esti tanodánkat a cselédek is látogassák. Egyik nap a legények, más nap a leányzók jöhetnek egy-egy órára. Ha tanítások gyakorlati leend, csak hamar meg fognak győződni annak hasznáról, és vonzó erővel birandtok. Hisz' fonóházban és oldalugrásokban mennyi drága időt vesztegetnek el a cselédek, maguk-és gazdáiknak lelki 's anyagi kárakra! Győzzétek meg hivateket arról, hogy minél tudatlanabb a cseléd, annál hajlandóbb a rosszra, annál hitelenebb, gondatlanabb, renyhébb. Az okatlan cseléd, rossz cseléd. Legyetek, kérlek, legyetek a cselédnek is oktatói; 's ha különben nem lehet, advent-, böjt-és vasárnapi katechesisek által, anyaszentegyházunk', a tridentini zsinat' rendeletében kifejtett akaratának hódolva, fordítsatok lelkismeretes gondot kivált a cselédekre, 's így háritsátok el azon sok kárhozatot, mellyet a cselédek' tudatlansága szokott okozni.

Átalán a népet avassátok be a neki szükséges dolgok' ismeretébe. Hiszem, hogy az életkenyerét, mellyből az igazak élnek, hivateknek buzgón megtörítetek, a sz. igét a szentegyházban hirdetitek, és sz. Pál' intését jámborul követve, alkalmasan és alkalmatlanul, kérve és feddve, nagy eszély-és türelemmel, szóval: minden jó móddal igyekeztek Isten' országát gyarapítani. Vannak azonban ismeretek, mellyek a polgári életre nézve szükségesek, vagy igen hasznosak, de a szentszékhez, melly Isten' igéjének tárogatója, nem tartoznak; ezeket a lelkipásztor mint fő népnevelő, még sem mellőzheti, miután a földi élet előkészítője a sirontuli örök életnek, a polgári élet a vallással karöltve jár, 's e' viszony olly kellvet, *) magában alkalmatlan, bokrosat, dedusan kamatozót függeszt a lelkipásztor' vállaira, mellynek betöltéséhez a tudomány, tanács, okosság, lelkierősség, kitartás' malasztja okvetlenül

*) Kellv — officium, elv, jely' rámájára.

szükséges, mellyet az egek bőven harmatoznak a szent buzgalom' jutalmául. Igenis, a lelkipásztor, mint a népnek lelkiatyja és főnépnevelő, nemcsak a keresztény hitágazatokra és erkölcsiségre tartozik, a szentegyházban, hivatek tanítani; hanem azon fölül a népetörvényes viszonyainkra nézve, okszerű gazdaszat-, életbölcsesség-, és más effélében is tartozik oktatni, fölvilágosítani: mire legalkalmasabb a 'Vasárnapi iskola'; vagy miután ez az iskolai oktatás' befejezéseül, az iskolából kilépett nagyobb ifjúságnak tanisméltésül szolgál, 'Vasárnapi kör' alakítandó, ollyképen, hogy télen a nyilvános tanodába, nyáron az árnyas pázsitra a lelkész, vagy fölvaltva, a mester által a nép, akár délelőtt, akár, mi alkalmasabb, a délelti isteni-szolgálat után összegyűjtendő, hol a 'Kath. Néplap' nyilván fölolvasható, ugy szinte gazdaszati, műtani vagy mesterségi, történeli, élet-tani, egészség-tani, mulatva és gyakorlatilag tanító elbeszélések vagy fölolvások tartandók lennének. Illy fölolvásokhoz alkalmas könyveket nyomata a 'Jó és olesó könyvkiadó' egylet. Igyekeztem ehhez magam is egy kis adalékkal járulni, midőn a nép' számára irt 'Egészség-tan' és 'Jó házigazda' című könyvecskéket nyilvánítottam. — Ki nem tudja, hogy a nép az ünnepi délutánt többnyire helytelenül tölti? Pedig ezen idő, fölvilágosítására leghelyesebben volna fordítható. Ne is irtózzanak az illetők ott alkalmatlanságtól, hol azt a nép' boldogítása, a haza' érdeke igényli, 's nekik a hon' hálája mellett az égi áldás biztosittatik. . . Nem is áll azon félszeg és szűkkeblü sovár, hogy korunkban csak a harcziaknak virul a borostyán. Barátim! a népnevelés szinte szép mező, melly gondosságtok által virágozhatik, 's növeszt babért is, de legbizonyosabban a hervadhatatlan mennyei koszorut füzi érdemes homlokaitokra. Alakítsatok, lelkes fiai hazámnak, illy vasárnapi köröket, 's a hon, a nép áldandja fáradságtokat!

Azonban a népnevelés' alapját az iskola veti meg; fő gond tehát az elemi iskolák' átalakítására fordítandó, mellyeknek rögtön, még ez évben életbe veendő reformtervét a III. cikkben indítványozandom.

III.

Tanrendszer' átalában nehéz indítványoznunk, miután helységenként változnak a körülmények; egyik helyen 3 fiu- 's 2 nő-tanoda vagyon; más helyt a fiuk 2, 's a leánykák 1 szobába szorítvák; meg másutt mindkét nemü ifjúság' számára egy-egy tanoda szereltetik föl; legtöbb falvainkon pedig egy szobába szorittatik az összes ifjúság. Helylyel reál-tanodailag vezetetik a közoktatás; egy mezőváros' részére olly tanrendszer' készíté-

sére kéreltem meg, melyben 2 fi- 's 1 leánytanoda van, 's a felsőbbik tanodában a fiuk gymnasiumra is valának előkészítendőek. — 'S miután különböző ajkuak földieink, sokszor egy iskolában két, de három külön nyelven is kell az oktatást adni. Ily változó körülmények miatt nem lehet minden helység számára reformtervet készítenünk (értetödvén, hogy csak olly tervről van szó, melyet az iskolaigazgatók is életbe léptethetnek); indítványozandunk mégis ollyat, melly könnyen idomítható legyen minden hely körülményeihez.

Az elemi tanfolyam rendszerint 6 éves, vagyis minden gyermek 6—7 éves korától, bezárólag 12-ig látogatja az elemi tanodát; ezután pedig 3 évre, vagyis kora 16 éveig, az ismétlés áll be, a vasárnapi tanodákban. Miután mégis tapasztalásból tudjuk, hogy közembereink 12 éves korukig nem igen iskoláztatják gyermekeiket, úgy intézendő az elemi oktatás, hogy a gyermekek a szükséges ismereteket 10 éves korukig áttanulván, az iskolának netalán további látogatása alatt, a tanultaknak ismétlésével, vagy egynemelly fontosabb tanok bővebb tanulásával foglaltathassanak el.

Ha az összes ifjuság egy tanodára szorítottanék, vagy kettőre, szükség mégis őket 3 osztályba rendezni, 's leendnek I. osztálybeliek 1-ső, 2-sod évesek; II. Oszt. 3-, 4-ed évesek; III. oszt. 5-6-tod évesek; vagy I. oszt. 1-ső évesekkel; II. oszt. 2- és 3-mad évesekkel; III. oszt. 3-, 4-gyed évesekkel. Ily osztályozás nélkül a tanítás nem lehet rendes. Minden osztály növendékei egy csoportban ülnek; értetödvén, hogy a fiuk (ha vegyes nemű az iskola) a jobbik szárny, 's a leánykák a bal szárny padjait foglalják el.

Az I. osztálybeli fiuk tanulják: a) a hitvallásból az imádságokat; bibliai 's egyéb erkölcsi történetek által, erkölcsi és nemzeti apróbb dalok által pedig erkölcs-vallásos és hazafiai érzelmök fejtsék ki; 's némi előismeretek által a katechismusba bevezethetők; b) betűismerés, betűírás és foglálás, — ha ki ért hozzá, alaktanilag — taníttassék; c) számok ismerete, kivált a fejszámolás elemei elkezdhetők; d) külszemlélet általi értelemfejtés; e) testgyakorlat.

Ha 6 éves lenne a tanfolyam, akkor minden osztály két éves lenne, 's így az I. osztály 2-ik évében a katechismusnak eleje, bibliai némelly történetekkel; úgy szabatos tagolás, szóírás, és számok írása lennének a tantárgyak.

A leányiskola első osztályában ugyanazok lennének az alaptanok.

A II. osztály tantárgyai: a) kis katechismus és biblia (különösen ajánlható Róder Alajosé); a katecheta el nem mulasztandja, közönséges szer-

tartásainkat a növendékekkel megismertetni; b) szabályos olvasás, irás; c) számvetés fej- és írással; d) egészség-tan, 's némelly gyakrabban előforduló balesetek rögtöni gyógymódja; e) külszemlélet általi értelem- és itéletfejlesztés; elbeszélések és énekek általi izlés- és érzelem-mivélés; f) testgyakorlat.

Második évben, a főnebbiek mellett; g) földrajz; h) természettörténet elemei is előadhatók, a mennyire lehet, gyakorlatilag és képekkel.

A leány tanodában ugyanazok a tanzikkek, csak hogy e mellett a leányok némi kézimunkákra, kötés-, fonásra is tanítandók.

A III. osztály tantárgyai: a) közép-katechismus és biblia, folytatólag; b) egyházunk története; c) földrajz; d) természettan és történet, röviden és népszerűen; e) olvasás, irás, helyes irás; f) számozás; g) gazdasági kistükör, 's különösen a gyümölcs-nemesítés és selyemtenyésztés gyakorlatilag; h) mütan röviden, 's gyakorlatilag némi mesterségek; p. o. kosárkötés, szalmafonás, hálószővés, zsinórverés stb.; i) jó házi gazda kötelességei; j) itélet- és képzelet-fejtés, gondolatrendezés, érzelemnemesítés, kivált egyházi és nemzeti énekekkel; k) testi gyakorlat.

Második évben: írásgyakorlatul nyugtatványok, levelek, folyamodások, árszabások írása; számvetésnél kamat- és eselédber-kivetés, arany szabály, kalendárium-kezelés; magyarok története, törvényes viszonyaink-, és a mezei rendőrség tanítására is gond fordítandó.

Leánykákánál a 3-dik osztálybeliek a 6 első betű alatti tanok mellett: g) a házigazdaszszonyság mesterségét; h) mütan röviden, 's gyakorlatilag némi mesterségeket, p. o. varrást, fonást, szövést, mosást, konyha-kertészetet stb.; i) jó háziasszony kötelességeit; j) itélet- és képzeletfejtést, érzelem-nemesítést, kivált egyházi és nemzeti énekekkel; k) törvényes viszonyainkból annyit, hogy a jogról és kötelességről, különösen a nőjogok- és kötelességekről, végintézet-, (testamentom), örök vallás-, házassági és más szerződésekről, tökepénz-, takarékpénztár- és jószágbiztosításról, a mezei rendőrség természetéről is világos fogalmuk legyen.

Szükség némelly tantárgyokról fölvilágosítólag szót emelnem. (Folyt. köv.)

Majer István.

Nevelési tapasztalatok.

A nevelőnek gyakran hasonló sorsa van az orvoséval; az emberek többnyire csak akkor folyamodnak már az utóbbihoz, midőn a betegnél

félelmes kórjelek mutatkoznak, 's a' házi gyógy-szerek siker nélkülieknek bizonyulnak be. Ugyanez áll a' — tanítóra nézve is. Csak miután a' gyermeki együgyűség vakmerőséggé, a' játszani szeretés játékkorrá, a' különféle vágyak és kívánatok hajthatatlan daczczá fajultak; szóval, miután az eredetileg reményt nyújtó tulajdonságok szomorú félelmekké nőttek, 's minden lehető eszközök, persze többnyire fonákul, vagy egészen czélt tévesztve megpróbáltattak a' gyermekek, egyedül akkor folyamodnak az iskolához, a' tanítóhoz, 's néhány nap alatt tökéletes kielégítést várnak arra nézve, mit illetőleg magukban minden reményről lemondtak.

Ki az közülünk, ki a' kisdedek' átvételének alkalmával illy szavakat nem hallott: „Itt hozom önnek, tanító ur, a' fiamat (leányomat); kérem önt, csak egész szigorúsággal bánják vele; mert én otthon már semmire sem tudok vele menni.“ Mire közönségesen több, igen épületes események' elősorolása, ugy szólván, egész egy kis „chronique scandaleuse“-nek, még pedig fájdalom! mit alig lehet mindenkor távoztatni, maga a' gyermek előtti elmondása, következik.

Milly színben tűnik itt föl a' gyermek előtt a' tanító? Milly véleménynyel vannak az illy szülék a' tanítói hivatásról? 'S milly nehézségeket raknak ez által vállára: ha ugyan az első benyomást mégis némileg jó sikerrel akarja koronázni?

E' kép a' kezdő tanítónak nem igen nyújt vigasztaló kilátást, sőt azt első tekintetre nagyon is elszomorítja; pedig épen az illy esetek szolgáltatják neki a' legjobb alkalmat, hogy belátását tanúsítsa, belértéke fölül bizonyosságot tegyen, és magát teljes bizodalomra méltassa.

Azonban az ilyenek' vigasztalására legyen mondva, nem mindig illy komorak a' mutakozó képek. Sok gyermeknél a' tanítónak csak előmozdítólag ápolnia szükség a' szülék által szorgalmasan elhintett jó magot, és azt érett gyümölcsesé képezni; ő csak folytatja ott, hol a' szülék végezték: 's az illy gyermekek a' tanítónak utánzásra méltó mintalapokul szolgálnak, 's mustrákul a' többiek' irányában.

Az illy példányok' tekintetében eljárásnak elméleti taglalása, tágas mezőt nyujtana az előadásra, melly nem lenne ugyan haszon nélküli, de az előnkbe szabott térhez képest mégis igen terjedelmessé válnék. Itt a' lélektan szolgál egyedüli irányadóul; ez tanítja, 's mutatja meg a' követendő utat, szolgáltatja kézbe az igazi eszközöket; azonban, minthogy az elemi osztályok többnyire olyanokra bizatnak, kik a' tanításban kezdők, gyakran megesik, hogy azok az igaz utat eltévesztik, vagy arra hibásan lépnek: minek rossz következései

azután sokszor az egész iskolai pályán át megmaradnak. A' gyakorlatilag tapasztalt tanító ellenben ösztönszerűleg, az alkalmas eszközök után nyul; 's a' gyakori hasonló esetek némi biztosságot szereznek neki, föltéve, hogy azok az elmélet' szabályain alapulnak.

Mindezt illetőleg nem volna talán haszon nélkül, ha szakértő férfiak, az efféle tünetmények körüli tapasztalataikat, mellyek részint a' kisdedek' fölvételekor, vagy a' már nagyobbaknál, a' későbbi tanítás' ideje alatt adják elő magukat, egészen egyszerűen, csupán töredékesen, másoknak tetszés szerinti föladatokul, vagy akár tökéletesen kidolgozva, saját megjegyzéseikkel a' követett utra, 's ez által eszközlött sikerre nézve, előterjesztenék. Az illy adatok a' paedagogiai világban azok lennének, mi az orvosnak a' betegségek' története, 's mellette nem is volnának érdektelen olvasmányok. Például szolgáljon a' következő vázlat.

I.

A' szoba, hol az ujonérkezett tanítványok' fölvétele történt, már jóformán tele volt, midőn még egy anya jött be, öt éves fiacskáját bemutatandó. Azonban a' kisded erőszakos daczczal szegezé magát ellene anyja' törekvésének, ki őt bő felsőruhájából napvilágra hozni iparkodott. Sokáig néztem a' birkozókat: de készakarva hagyám őket, mintha észre sem venném, czivakodni; hogy az anyának annál érezhetőbbé tegyem a' fiu' nagyra növekedett hibáját, 's így az általam nyujtandó segedelem is annál kívánatosabb legyen előtte. Végre az erőködésben kinelegedve, 's a' jelen voltak előtt szégyenelve magát, hozzám jutott, bemutatva nagyában, még akkor is hánykolódó fiát, 's ohajtva lesé az alkalmat, e' rá nézve kínos helyzetből minél előbb szabadulhatni. Én a' nevet 'stb. gyorsan beírák, a' nélkül, hogy a' kisdedet csak egy pillanatra is méltattam, vagy hozzá egyetlen szót is intéztem volna; 's azon kéressel ajánlám magamat az anyának, hogy a' gyermeket hozza el délután, midőn az bizonyosan nem fog már olly igen félni. Az anya elérté szavamat, fogá gyermekét, melly magát a' kinszobából illy váratlanul kiszabadultnak látván, ugy szólva, egész körugrást tett, és örömmel sietett haza. Délután az atya jelent meg vele; de alig pillanték a' gyermekre, ez iszonyu sikoltást tön, 's épen ugy hánykolódott, mint délelőtt; 's atya őt végre is kénytelen volt, nehogy további zavarra adjon okot, 's hogy a' nála is már-már kitörni készült haragot megelőzze, mit sem végezve haza vezetni. Én kértem az atyát, hogy a' gyermeket azért ne büntesse meg, 's holnap mit se emlitsen az iskolába menetelről. Ő kö-

vette tanácsomat. Más nap, midőn a' kiseded a' többi gyermekeket iskolába menni látta, maga is mutatott ugyan ehhez kedvet; de azért reggel mégis otthon maradt. Délután azonban megjelent, anyjával együtt, kit erre maga a' gyermek kért. Az anya már örült, hogy illy jó móddal sikerült neki, őt iskolába hozhatni, midőn a' gyermek, kihez pár nyájas szót akarék intézni, egyszerre borzasztó sikoltozásra fakadt, 's még inkább hánytá-vetette magát, mint annakelőtte. — Az anya vigasztalatlantul az esemény fölött, minden gondolható jó szót rápazarolta a' fiura, míg végre bosszussá lön, és a' gyermeket azonnal az iskolában megfenyíteni készült. Most már, gondolám, itt a' kellő percz, a' kiseddre hatni. Kértem az anyát, hogy távozzék el, 's hagyja a' gyermeket egészen rám. Ő menni akart: de a' bele csimpeszkedett hogánestől nem szabadulhata. Végre magam léptem közbe; a' gyermek görcsös kezeit kioldám, 's magamat ajánlva anyjának, a' fiut élémbe állítám; merőn szeme közé néztem, 's ezután őt lassan és erős léptekkel padjába vezettem, 's erre a' lehető legkomolyabb arccsal előtte állva maradtam. Midőn ekképen a' fiu magát egyedül, 's egészen hatalmamban látta, szorongás szállta meg, reszketett félelmében, 's előbbi mérgelődő sirása szánakodásra indító zokogásba ment által. Mit látva, tekintetem mindig nyájasabbá lön, 's egész röviden csak ennyit szoltam hozzá: „Igy ni, — most már tetszel nekem; 's ha majd te is olly jó léssesz, mint az itt melletted ülő gyermek, úgy neked is fogok nem sokára valamit a' tábládon mutatni.“

A' kiseded látván, hogy a' rettegett büntetések közül egy sem éri őt, hanem inkább tekintetem meglegedést mutat iránta, tanuló társaival vetelkedve, mindenkép azon volt, hogy arra bírasson, miszerint neki is mutassak már valamit. 'S ezt csakugyan meg is tettem; de csak az iskolai időnek vége felé; jutalmául megváltozott magaviseletének, 's mintegy odavetve mondtam neki: „Ha holnap is illy nyugton fogsz maradni, úgy megmutatom neked az első betűt, az i-t; — 's talán még a' másodikat, az u-t is meg fogom veled ismertetni.“ — A' gyermek más nap reszketve jött; de alig lépett be, már az ajtóban monda, igaz, hogy félig-meddig siránkozó hangon, hogy az i-t és u-t még tudja. — Mi ez órától fogva legjobb barátok maradtunk.

Valljon nem méltók-e a' nevelési látkörön föltűnedező efféle phaenomenek, a' felölöki gondolkodásra? Én legalább úgy vagyok vele, mint az orvos: engem a' beteg mindig jobban érdekel, mint az egészséges.

II.

Nem is az anya, vagy atya, nem, hanem a' dajka hozott egy kicsiny, de zömök, és komoly kinézésű, öt éves fiut hozzám. Fölvétel után néhány bátorító kérdést intéztem a' gyermekhez, mellyekre azonban ő feleletet adni, nem tartá szükségesnek. Erre kimutatám neki a' helyet, mellyet ő készséggel foglalt el; tábláját maga elébe tette, 's azután egész fővezéri arccsal kezdé környezetét szemle alá venni. A' dajka észrevevén igyekezetemet, a' gyermeket szólásra bírhatni, lakonicus rövidséggel jegyzé meg: „Az mind hiában, tanító ur! Ön csak olly kevésbé fog belőle egyetlen szót is kivehetni, mint atyja, ki őt ezért már több izben derekasan megfenyítette.“ — Juj! Jég hideg borzadás futá végig erre hátamon; és gondolám: Ismét egy lélektani rejtély! Adja Isten, hogy azt megoldanom sikerüljön, a' kised' javára, 's a' bennem helyezett bizodalom' igazolására. — A' dajkával tudatám, hogy a' szülék csak legyenek darab ideig kis türelemmel, de a' gyermeket többé szándékosan megszokott némaságaért ne büntessék; sőt inkább szorgalmasan kerüljenek minden, az iskolabani tanulásra vonatkozó kérdést; hogy őt a' különben nagyon is beszédes szeszélyében ne akadályozzák, az iskolába mégis szorgalmasan elküldjék. A' dajka megígéré, hogy a' kiseded iránt gyakrabban fog velem értekezni, 's a' mennyire lehet, segítségemül lenni. (Olvasóim nevetnek? De hát kihez forduljak, és kihez kell gyakran fordulnunk, ha a' szülék, könnyen megmagyarázható okokból, a' tanítóvali értekezést kikerülik?)

A' fiu akképen ült helyén, mintha már régen odaszokott volna; én azonban őt most is az órának egész végéig ülni hagyám, a' nélkül, hogy hozzá egyetlen szót is intéztem volna; 's csak eltávoztakor mondtam neki, mint örülök, hogy benne illy komoly, és magát nyugodtan viselő tanítványra találtam; hogy csak jöjjön el ismét minél hamarabb. Ő el is jött, de csak olly némán, mint annakelőtte. — Én azt, mit tulajdonképen egyedül rá vonatkozólag adtam elő, egész átalánosságban tanítottam, végre a' hozzá legközelebb ülőkhez fordulva, kik már képesek valának a' tett kérdésre jó feleletet adni; őt azonban ekkor sem kérdeztem. — Más nap a' már mondottakat többek által ismételtettem, egyiket a' másika után a' táblához, sőt asztalomhoz is kihívtam, a' betanult leczkét értelmesen elmondattam; rá azonban ekkor sem fordítottam semmi figyelmet. — A' gyermekem ugyan nem vettem észre semmi különös becsületérzési ingerültséget; annyit azonban világosan leheté látni, mikép mindarra, a' mi történik, figyelmez.

Ezt gyakrabban ismétlém; de a' fiu' némasága csak a' régi maradt; sőt még a' vele fecsegni akarók, (mit örömet engedék) sem nyerhettek tőle semmi feleletet. Ő ugyan játszadozott velök, elfogadott tőlök, később tőlem is, egyet-mást; de szája azért zárva maradt. Több napok után, a' mint a' sor rájött, részint a' padban, részint az asztalnál is, elővettem őtet, és valamint a' beszélőkkel, úgy vele is, minden betűn átmentem fokunkint; figyelmeztetém őt a' megkülönböztető jegyekre, de minden kérdést kikerültem, 's csak úgy beszélgettem vele, hogy a' tett kérdésekre azonnal magam meg is feleltem. Így telt el egész hét. A' dajka egyszer mintegy diadalmasan kérdé: „No 's tanító ur, nem volt-e igazam?” — Én még nem esem kétségbe, felelek; csak azt mondja meg nekem, valljon nem tanul-e a' gyermek otthon. — Azt ugyan nem teszi, lön a' válasz; de tábláját mégis gyakran előveszi, 's egyik betűt a' másik után mutogatja, most már épen az utolsóig: de hogy azokat főnhangon kimondaná, mindedig nem hallottam.

Ez megerősített azon sejdítésemben, hogy a' fiu lélekben lépésről-lépésre követi tanításomat, 's hogy még csak nem vehetett magán erőt, korábbi tévesztett bánásmód' következtében megszokott némaságának félbeszakítására.

Ekkor egy szombatn így szólék: „Gyermekek, vigyázzatok arra, a' mit most mondok! A' ki nekem hétfőn minden betűt érthetőleg és főnhangon el tud mondani, az magának vehet olvasókönyvet.”

Hétfőn elkezdém az utolsóval, a' végelelőtivel, és így tovább; 's miután a' betűket főnhangon és jól kimondták, megengedém nekik, hogy az ígért olvasó-könyvet maguknak megvehessék; néma fiumat azonban ez uttal is magára hagyám; fölállék, megdicsérem a' gyermekeket; elmondám, hogy örülök rajta, miszerint már mint nagy tanítványokat, könyvvel fogom őket jönni láthatni, parancsolám, hogy szedjenek mindent rendbe, 's azután álljanak föl imádkozásra. — A' tanítványok' egyike, ki velem együtt észrevehé, hogy a' föl nem hívott fiu sir, fölkiálta: „Tanító ur, N. sir.” És miért? Kérdém. Tanító ur nem hívta föl őtet: lön a' válasz. Ugy egészen meg kellett róla feledkezniem, mondám erre; tehát csak hamar jöjj ki, mert különben mindjárt vége lesz az iskolának.

Zokogva, de gyorsan elővette tábláját, az asztalhoz sietett, és ugyancsak főnhangon, mintha ez által minden eddigi hallgatását ki akarná pótolni, valamennyi betűt, az elsőtől utolsóig elmondott! — Én részemről legkisebb csudálkozást sem mutatva, parancsolám neki, hogy most csak hamar szedje össze mindenét, és délután mindjárt olvasó-könyvet is hozzon magával.

A' jég meg volt törve.

Barátom, veszed-e észre, hogyan és mi által sikerült? Milly vegytani főfoszlató szereket használtál volna valljon a' végre, hogy ezen megkevényedett csomót, e' nyakasságot, daczot 'stb. meglágyíthassad? Az itt használt bánásmód egészen homoeopaticus; és így ismét ott volnék, a' honnan kiindultam, hogy tudnillik: a' tanító gyakran osztozik az orvos' sorsában! (Németből.)

Elmélkedések

az ünnep-és vasárnapi evangéliumok fölött.

Vizkereszt utáni II. vasárnapra.

(Sz. János. 2. rész. 1—11. v.)

„Az időben menyegző lön galilaeai Kánában, 's Jézusnak anyja is ott volt. Elhivatott pedig Jézus is, az ő tanítványival együtt a' menyegzőre. 'S elfogyván a' bor, monda Jézusnak az ő anyja: nines boruk. És monda neki Jézus: Minek kívánod ezt tőlem, asszony? Nem jött még el az én óráim. Monda az ő anyja a' szolgálknak: mindazt, a' mit mond, megeselekedjétek. Vala pedig ott, a' zsidók' tisztulási szokása szerint, hat köveder helyezve, mindenik két vagy három mértékű. Monda nekik Jézus: Töltsétek meg a' vedreket vízzel. 'S ők megtölték azokat színig. Ekkor monda nekik Jézus: Most merítsetek, és vigyétek a' násznagynak; és elvívék. Megizlelvén pedig a' borra lett vizet a' násznagy. (mellyről ő nem tudta, honnét van; de a' szolgálk jól tudták, kik a' vizet merítették.) hívá a' vőlegényt, és monda neki: Minden ember először jó bort ad, 's midőn már eleget ittak, azt, a' melly gyengébb; te pedig a' jobb bort tartottad idáig. Ezt eszelekedte Jézus, esudatéléinek kezdetül, galilaeai Kánában: hogy kinyilatkoztatná a' maga dicsőségét: 's az ő tanítványai hívének ő benne.”

I. Nem látod-e, milly főnséges az Ur' szemében is, a' keresztényi család és háziasság? Isteni hatalmának első nyilvánítását is a' háziasság, a' családi összeköttetés, a' szülők közti viszony és szeretet' megtisztelésére, annak megszentelésére fordítja! Tisztelet a' szülők' eme' szent szövetségének: tisztelet először is maguk, a' keresztény szülők' részéről: hogy azt semmi visszavonás, szeretetlenség, kereszténytelen vadság, 's a' gyermekek' kebelében minden jobb érzést megölő, erkölcsiséget megmérgező, jámbor nevelést lehetetlenítő meghasonlás se fertőztesse meg! Azután pedig tisztelet a' szülői szövetség' szeretetzálogainak, a' keresztény magzatoknak részéről is! E' szövetséget az ur Jézus is megszentelé: azt vidámbábbá' örvendetesebbé tenni, még esudatétellel is kívánta: távol legyen tőletek, hogy épen ti törekedjétek azt, illetlen, rossz magatok' viselése, kiesapongásaitok, 's rut háladatlanúságtok által megkeseríteni. Az ur Jézus a' vizet is borra változtatta; ti pedig szülétek' szájában a' mézet is epévé, az étket is méreggé változtatnátok?

II. Az ur Jézus legelső esudatettét is anyjának fölhívására, 's a' rokonsági szeretet' kedvéért teszi! Mintegy megelőzi az időt, mellyet isteni hatalmának és dicsőségének kinyilatkoztatására kitűzött: csak azért, mivel őt erre

édes szülője kéri! Gyermeked! tanuljatok szüleitök kedvéért mindent megtenni, még azt is, a' mi nehéz, a' mi csaknem lehetetlennek látszik, és mit valóban, egyedül a' gyermeki szeretet és önfeláldozás képes teljesíteni. Vannak a' gyermeki szeretetnek is csudái, mélyen megilletők, 's a' szülek' szívét mondhatlan örömmel betöltők, a' szüleket is, de a' jó gyermekeket is végetlenül boldogítók!

III. Az ur Jézus azt mondja: „mines még itt az én óráim”; nincs még itt az alkalmas idő, isteni hatalmának kinyilatkoztatására. Hidd ezt te is, ha talán inségedben, szükségét szenvedve, súlyos bajaid közt, buzgó fohászaidat nem követi azonnal az égnek ohajtott segedelme, vigasztalása. Bárha nem jött is még el az isteni hatalom 's irgalmasság' kimutatásának ideje rád nézve, nem fog azért az elmaradni; sem tovább késni, mint a' meddig szükséges neked és tiednek hasznos. Hidd ezt, és nyugodjál meg. Ime az ur Jézus édes anyja kéri: 's ő mégis megnyugszik szent fiának várakozást kívánó nyilatkozatára. A' boldogságos szüz anyja, egészen rá hagyja magát, 's a' szeretetébe ajánlott ügyet; a' eselédnek is azt mondva: tegyétek mindazt, a' mit, és úgy, a' mint parancsoland nektek. És ezt mondja nekünk is, nektek is kedves gyermekeim, kik a' boldogságos szüzben anyánkat tiszteljük: „A' mit mond, mindazt megeselekedjétek.” 'S mit mond nektek az ur Jézus? Nem szólott-e már gyakran hozzátok, a' szülek, tanítók, lelkismeretetek, és világosan kimondott törvényei által? 'S valljon, mint jó szolgálók, ti is mindent megeselekedtetek-e?

IV. Ha igazán jámborok vagyunk, úgy az Isten ve-tünk van, nem csak szomorúságunkban, mint vigasztaló, hanem vígságunk- és örömlünkben is, mint megszentelő. Szükség is a' világnak bármilyl ártatlan örömeit akkép élvezni nekünk keresztényeknek, hogy azoktól Isten és az ő szentei ne forduljanak el utálatl; hogy asztalunkhoz az ur Jézus és az ő szent anyját, az apostolokkal együtt vendégekül, örömlünk' tanui- és megszentelőit (ha nem is testiképen, minden esetre lélekben és imádságaink által) bátran fogadassuk. Örömlünk' mindenkor istenesen, 's kerüljük a' vétkes gyönyöröségeket: úgy méltók leszünk rá, hogy örömeinket az Isten még nevelje is, és boldogságunkat már e' földön megalapítsa.

Vizkereszt utáni III. vasárnapra.

(Sz. Máté. 8. rész. 1 — 13. v.)

„Az időben, mikor a' hegyről alájött volna Jézus, nagy sereg követé őtet. 'S ime jövén egy poklos, imádá őt, mondván: Uram, ha akarsz, megtisztithatsz engem. És kinyujtva kezét Jézus, megilleté őtet, és monda: Akarom; tisztulj meg. 'S azonnal megtisztult az ő poklossága. 'S monda neki Jézus: Meglásd, hogy ne mond senkinek; hanem eredj, és mutasd meg magad a' papnak, 's nyujtsd be az ajándékot, mellyet Mózeses parancsolt, bizonyosságul nekik. Mikor pedig Kafarnaumba bement, egy százados járult elébe, kérvén őt és mondván: Uram, a' szolgám otthon inaszakadva fekszik, és szörnyen kinlódik. És monda neki Jézus: Elmegyek, és meggyógyitom őtet. A' százados pedig felele, mondván: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj; hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én szolgám. Mivel ámbár magam is hatalom alatt álló ember vagyok, mégis vannak kormányom alatt vitézek, 's ha mondom ennek, eredj; elmegy; 's egy másiknak, jöjj ide; eljön; 's a' szolgámnak, tedd ezt; az teljesíti. Hallván pedig Jézus, esudálkozék, és az őt követőknek monda: Bizony mondom nektek, ennyi hitet Izraelben sem találtam.

Mondom pedig nektek, hogy sokan fognak kelet- és nyugotról jönni, 's letelepednek Ábrahámmal, Izsák- és Jákóbbal, mennyek' országában: az ország' fiai pedig a' külső se-tétségbe vettetnek, a' hol sirás lesz és fogak' esikorgatása. 'S monda Jézus a' századosnak: Eredj, és legyen úgy, a' mint hittél. 'S a' szolga meggyógyult azon órában.”

I. Jézus a' hegyről, hol a' nyolcz boldogságok fölötti beszédét tartá, lejövén, hallgatónak nagy serege által követett; kétségkívül azért, mivel az isteni ige, mellyet hallának, vágyat gerjeszte bennök, még több illy szívreható tanítást is hallhatni tőle. Illy vágy illik a' jó tanítványokhoz: e' kívánság jellemzi az igaz hívőt, ki előtt kedves az Isten' igéje. Az ur Jézus' szavai- 's példái-ból van mindenkinek, és örökké lesz, mit tanulnia. Ki magát eléggé bölesnek, tudósnek, fölvilágosodottnak hiszi arra, hogy magát az Isten' igéjének 's hitbéli oktatásoknak hallásától elvonja, az csak kevélységét árulja el, és mély tudatlanságát bizonyítja.

II. Alig végezte tanítását az Ur, 's ime tettleg gyakorolja mindazt, mit szóval ajánlott. Ezt teszi minden igaz és jó tanító, szülő, és nevelő. A' hegyen tartott beszédében azt mondá, Jézus, hogy: „Boldogok az irgalmasok;”¹⁾ 's ime, lejövén a' hegyről, minden, hozzá folyamodott nyomorultak iránt gyakorolja az irgalmasságot. „Akarom, tisztulj meg;” szól a' pokloshoz, ki egy utálatos, és nálunk, Istennek hála, egészen ismeretlen betegségben sinlódott: olly betegségben, mellyben az embernek „előbb megszeplődik orozája, megbüdösödik lehellete, megdagadnak kezei, lábai; azután hólyagok támadnak egész testén, mellyek rothadásba általmenvén, a' tagoknak egyenkint leszakadásukat okozzák.”²⁾ Mondá: „boldogok a' szelidek;” 's most maga egész szelidséggel hallgatja ki minden inségesek' panaszt; 's kifírasztva bár a' hosszú beszéd által, készen nyilatkozik, elmenni azonnal a' százados' házába, hogy az ott kinlódó rabszolgát nyaváljától megszabadítsa. „Elmegyek,” úgy mond, „és meggyógyitom őtet.” Az ur Jézus nem mondja: miért alkalmatlankodtok; nem elég volt-e olly hosszú, fárasztó tanítást adnom; most ismét új meg új kérésekkel jöttök? Ő a' szelidséget, béketűrést, irgalmat nem csak szóval, hanem, mint jó mester, példájával is tanította. Jézus ama' beszédében általános felebaráti szeretetet tanított, melly kiterjedjen valamennyi embertársunkra, még ellenségeinkre is; és a' mit szóval tanított, meg is eselekedte: egy idegen hitű 's nemzetbeli ember' kérését szintolly szívesen meghallgatván és teljesítvén, mint azokét, kik a' zsidó hiten és Ábrahám' nemzetségéből voltak; példát adva nekünk is, hogy ha tanítványai akarunk lenni, hasonlót eselekedjünk.

III. Az ur Jézus azok' hitét, kik benne föltétlenül biztak, mindenkor megjutalmazta. A' poklos azt mondá neki: „Uram, ha akarsz, megtisztithatsz engem;” 's Jézus azonnal megtisztítá őtet. A' százados hitte, hogy az ur Jézus egyetlen szóval is meggyógyíthatja szolgáját; azaz: hitte, hogy isteni hatalommal bír, hogy ő a' világ' megváltására küldött szabadító, miben a' zsidók még mindig kételkedtek; 's azonnal azt mondá neki Jézus: „Legyen úgy, a' mint hittél.” Higyünk mi is illy föltétlenül az ur Jézusnak isteni hatalmában, bölesességében, irgalmában: 's nekünk is hitünk szerint fog történni. Csakhogy mi is azt mondjuk minden kérésünk' alkalmával: „Uram, ha akarsz;” vagyis bizzuk magunkat az ő szent akaratjára; mivel ő legjobban tudja, mi válik valódi javunkra.

¹⁾ Mát. 5, 7.

²⁾ Szepesy, „Szent-írás.” Uj szövetség. I. Köt. 98. l.

IV. Tanuljunk a' századostól, e' főrangban levő tisztviselőtől, mások, kivált a' gondviselésünk alá bízottak iránti szeretetet, gondosságot; a' eselések és házhoz tartozók' irányában, főleg beteges állapotukbani részvétet, könyörületességet; tanuljunk tőle, a' betegek' orvoslását illetőleg, azokhoz folyamodni segítségért, kik ezt vigasztalás, gyógyszerek, jó tanács és tetteges segedelem által nyújtani képesek. Ő, a' pogány, rabszolgájára iránt is olly atyai gondot és segítségi hajlamot bizonyított, minőt ma sok keresztények, a' hozzájuk közelebb álló rokonok stb. iránt sem tanúsítanak. Fájdalom! hogy ma nem csak anyyi hitet, de szertetet sem találhatni sokaknál Izraelben.

V. Milly nagy jó, 's Isten előtt kedves tulajdonság, a' töredelmes szív és alázatosság! A' pogány századosnak ama' szavait: „Uram! nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj;“ mint az ur Jézus' lábait megkent Mária' szeretetművét, „valahol csak hirdettetik az evangelium az egész földön,“ beszéli 's magasztalja a' kereszténység; 's mit az szerényen, szívének alázatosságában mondott, azt a' sz. misében és áldozáskor, az egész keresztény világ ünnepélyesen hangoztatja! Hány száz és ezer, ugy nevezett bölcsék, philozophusok, korokban híres emberek, elméseknek hitt és csudált mondatai mentek feledékeny-ségbe! De az alázatosság' gyenge szózata, a' „Domine non sum dignus!“ megdicsőítve hangzik le most is, az egekbe nyuló magas templomok' énekkarából. „Domine sum dignus.“ Ez legszebb kifejezése a' keresztényi, tehát ker. tanító i érzelmek is. Az alázatos hit túléli a' legkevélyebb tudományt is!

A' mérföldmutató.

Szilárdan áll az, és mozdulatlanul, az ut mellett: kimutatta a' vándornak az ösvényt, mellyet kövessen, ha-hogy utazásának célját el akarja érni. De maga soha sem megy az utra mégis, mellyet az utasoknak, mint jót és célhoz vezetőt kijelel. — Valljon nincsenek-e sokan az emberek közt is ollyanok, kik másoknak megmutatják ugyan az igaz utat, de maguk rajta soha sem járnak? — A' jó tanítók- 's nevelőknek soha sem szabad a' mozdulatlanul utfélen álló mérföldmutatókhoz hasonlítaniok, mellyek az utasoknak megmutatják ugyan az utat, de a' nélkül, hogy azt valaha követnék. — Tedd azt magad is, a' mit másoknak ajánlasz: 's tanítványaid is követendnek.

A' fácska.

„Tehát örökké tehozzád alkalmazzam magamat?“ szóla panaszos hangon egy fácska, az őt szabályozó karóhoz. „Tudd meg azt, hogy az illy kényszerítés rám nézve kiállhatatlan kin.“ — A' kertész hallá ez esztelen kikérelést; és e' szavakkal: „Óvó-például a' többieknek, meg lésszes e' kintől szabadítva,“ elmetszé a' gúzszt, 's kihuzta a' karót a' esemete mellől. — Nagy volt a' fácskának e' fölötti öröme; de nem sokáig tartott: mivel a' szél esakhamar ugy összeesavarta gyenge törzsökét, hogy az megrepedeznék; 's a' száradásnak indult esemetét ki kellett a' földből, mint haszontalant vetni: mig a' többi fiatalok gyönyörű termő-fákká növekedtek.

A' gyermekből, melly megát nevelői- 's tanítóinak gondviselése, gyámolító fölügyelése alól kivonni törekszik, lehetetlen, hogy valaha becsületes, hasznos, jó polgár, és szerenes ember válhassék.

A' jó fiu.

Egy látszólag 8—9 éves, igen szegényül öltözött fiúcska, sovárgó szemekkel állott egy gyümölcsárus nő asztala mellett, 's végre illy kéréssel fordult Az asszony felé: „Mámika! ajándékozzon nekem egy pár kis almát. Én szegény fiu, régen nem ettem már effélet.“ Az asszony teljesítette kérését. — Mit látván egy arra menő ur, így szólott a' fiúhoz: „Jöjj ide kis fiu, 's vedd el e' garast, hogy azon magadnak almát végy.“ — A' fiu pedig az ezüst garast körülnézván, örömben fölkiálta: „Egy ezüst garas? Ezt az anyám jobban használhatja. Ezt édes anyámnak fogom adni.“ — „Nesze még egy,“ mondá a' jótékony gyermekbarát: „'s végy ezen almát; azt pedig add oda édes anyádnak.“ — „Két ezüst garas!“ ismétlé a' megörvendezett gyermek: „ezzel már kezdhet valamit édes anyám.“ És elfutott, a' nélkül, hogy az őt visszahívni akaró férfi láthatta volna többé!

A' jó gyermek, valamint étvágyát, ugy más kívánságait is örömet megzabolázza, ha ezzel másoknak, főleg szüleinek örömet okozhat. A' melly gyermek illy önmegtartózkodásra nem képes, az kevés reménységet nyujt hozzá, hogy valamire való ember legyen belőle.

Az óra és tanító.

Egy tanító tanítványait értelmi gyakorlatokkal foglalatatoskodtatta, 's többi között az iskolateremben lévő falórát is használni akarta, hogy az iskolás-gyermekek a' közte és egy tanító közti hasonlatosságot fölfedezzék. „Az óra,“ mondá e' végre a' tanító komolyan, „tudatja veletek az időt; a' tanító pedig megtanít benneteket, azt jól és okosan használni.“ — „No 's miben hasonlítanak tehát az óra és tanító?“ kérdezi egyszerre veréssel fenyegető hangon, nem eléggé figyelmes tanítványainak egyikét. Abban, hogy az óra üt, és a' tanító is üt: válaszolá a' megrettent iskolás-gyermekek.

A' tanulság? Hogy a' magukban legjobb tanmódi szerekekkel is ügyesen kell a' tanítónak bánni tudni, 's a' feleleteket lélektanilag és logice előkészíteni, ha mindazt, a' mi keresett, mesterkelt, és — nevérséges, kikerülni akarja.

TAN- ÉS NEVELÉSÜGYI TUDÓSÍTÁSOK.

Némethon.

A' münsteri jeles havi irat' (Monatsblatt für katholisches Unterrichts- und Erziehungswesen.) egyik füzetében, a' borkeni kerület' tanítóegyletének több ohajtásai, ki-nyilatkoztatott vágyai, 's illetőleg határozatai közöltetnek, mellyek sok tanulságot, és a' kerületi tanítók'vallásos szellemére nézve megnyugtatót, vigasztalót foglalnak magukban. A' gyülekezet 42, részint kath., részint prot. tagból állott, 's minden önállóságai törekvés mellett is, a' 3-dik pontban egyetértőleg kimondá, miszerint: „Az iskola maradjon meg az egyház zali eredeti kapcsolatában, 's tartsa meg, mint eddig, ezutánra is confessionalis jellemét.“ A' 4-dik pontban: „Mint az iskolai tanítás' tárgyai, a' vallás- és bibliai történet, kitűnő szorgalommal tárgyalandók; mellettök a' többi tanulmányok is, mint eddig, meghagyatván; 's csak az nyilvánítatván kívánatosnak, hogy a' népnek korszerű political kifejlődésére is gond fordítsassék.“ A' vallásitanítást különösen kiemelő jelen ponthoz, a' közlő, méltán jegyzi meg, hogy: „Valamint szükség, miszerint

a' vallás legyen minden nevelésnek alapja, ugy szükség, a' tanítás' tekintetében is, a' vallástannal hasonlót tenni. Ugyanazért kell, hogy a' vallástan foglalja el az első helyet valamennyi tanulmányok közt; szükség, hogy az, mint lelke minden tanításnak, valamennyi tanulmányi tárgyakat, mellyek benne lelik kezdő-'s végpontjokat, azok' életere gyanánt keresztül lüktesse; szóval, hogy az egész tanítás vallásilag képző legyen. Mi pedig csak ugy fog megtörténni, ha maga a' tanító is egészen vallásilag kiképezett férfi. Ha egyszer a' tanító ilyen, ugy ő a' gondviselésére bízott gyermekeknek ideig-'s örökké tartó javát előmozdítani fáradszónalul törekedvén, a' többi tanítási tárgyakra is minden tehetségében álló igyekezetet fordítand, 's a' neki szakmányul kimért napi munka' minden óráit lelkesítő hivatálpontossággal betöltendi. " Az 5-dik pont kívánja, hogy: „a' tanítónak, mint egyszersmind nevelőnek, a' józan fegyelem' kezelése is meghagyassék, 's e' tekintetben a' tanítványok' irányában olly helyzetbe tétessék, mint az atya van gyermekeinek irányában. " Miután pedig a' tanítók az állomány' érdekében munkálkodnak, midőn az ifju sarjadékat a' status' hasznos polgáiraivá nevelik 's tanítják, igazságos, hogy a' status is gondoskodjék a' tanítók' illő ellátása felől, hogy őket védje, 's a' munkára tehetetlen öreg korbani gyámolittatásukat gondjai közé számítsa. A' borkeni tanítóegylet olly ellátásnak legalább is 200 tallérnyi jövedelmet akar nézni, melly (lakáson és kerten kívül) nagyobb faluk- és városokban 350 tallérig emelkednék. Az iskolapénznek teljes megszüntetését kívánva, a' tanítók' jövedelmét, a' számukra kiszakított, 's a' hol el volna idegenítve, visszaadandó földekből, kegyes alapítványok-, és status' részéről segélypénzekből ohajtja meríteni; 's a' tanítói lakáshoz a' kertet, vagy helyette a' viszonyokhoz mért, 's illő kárptótlást, különösen megkívánja.

További kívánatok: A' tanítói özvegyek- és árvák-ról álladalmilag történjék gondviselő intézkedés. Az iskoláztatást kényszerítve parancsoló törvények pedig, (mellyek, mint a' tanulástól elidegenítők, 's az iskola-ügyet gyűlöltté tevők ellen, több oldalról hallhatni föl-szólalásokat Németországban,) hagyassanak meg erejekben. A' 11-dik pontban fölhozatik, hogy miután a' kormány' ohajtása is az, miszerint egy iskolába 100-nál több gyermek ne járjon, jövedőre ott, hol e' szám 20-szal, sőt 40-nel is tul van haladva, a' tanítónak segéd adassék: ki álladalmilag fizettetve, mint gyakorlati iskolába járó képezdei tanítvány, végezze ügyes tanítók' oldala mellett próbaéveit: ez által a' képezdei temérdek költségek is tetemesen kevesbítettvén. (Németországban tudnillik a' képezdei tanítványok' számára külön seminariumok léteznek.) Az olly segédtanítók' azután, tanítói ügyességek' kellőleg bebizonyítva, mint rendes iskolamesterek, állandóan alkalmazhatnának. Az egyesület az iskolai tanácsban a' tanítóknak is helyet követelve, az iskolai igazgatók' választásába is befolyást szeretne a' tanítóknak engedtetni, különösen a' prot. tanítóknak a' pesbyteriumbai megválasztathatást biztosítani: azonban e' kívánatok' hihetőleg Poroszthonban is sok akadályokra fognak találni; azért azokat mellőzve, csupán a' kath. tagoknak a' 19-dik pontban kifejezett azon kívánságát említjük, miszerint az iskolai ügyek fölött tartandó tartományi conferentiába a' megyei hivatalnak e' végre kinevezendő biztosait is különösen meghivatni, 's ekképen az egyházat is képviseltetni sürgetőleg ohajtják: mi az iskola és egyház közötti kápos' főtartását akarók' részéről igen is helyen vala, 's az efféle tanácskozmányok' sikerét egyedül biztosíthatja.

— A' porosz királyi fölség önmaga adott országának alkotmányt, később a' törvényhozó testület' revisioján is át-

menendőt; okul adván ama' rendkívüli körülményeket, mellyek az alkotmány' kidolgozásával megbízott országgyűlés' kebelében az egyesülést lehetetleníték, 's ama' köz-szükséget, mellynek gyors kielégítése e' munkának minél hamarábbi bevégezését sürgeti. A' sok pontjaiban meglepő szabadelvűséget, és a' Poroszthonban eddig olly mostoha sorsu kath. egyház és iskola iránt is igazságosságot tanusító műnek célunkra közelebből tartozó rendelkezései következők: „4. Czikk. A' törvény előtt minden porosz egyenlő. Állapotí előjogoknak nincs helyök. A' nyilvános hivatalok minden, erre képesített egyének által egyformán elnyerhetők. 5. Czikk. A' személyes szabadság biztosítva van. . . 6. Czikk. A' lakás sérthetetlen. Abba erőszakkal nyomulni, és házmotozásokat tenni, csak a' törvény által meghatározott esetekben és formalitások mellett szabad. A' levelek és írományok, kivéve az elfogatás, vagy házmotozás' esetét, csak bírói ítélet' következtében vettethetnek zár alá. 7. Cz. Törvényes bírójától ki sem foszthatatik meg. . . 8. Cz. A' birtok sérthetetlen. . . 9. Cz. A' polgári halál- és jószágelkobzásnak nincs helye. 10. Cz. A' kivándorlás' szabadsága az állomány' részéről nincs megszorítva. . . 11. Cz. A' vallásszabadság, és vallási társulatokbani szabad egyesülés, (28 és 29. cz.) valamint a' közös, nyilvános isteni-tisztelet' szabadsága, biztosíttatik. A' polgári 's álladalmi jogok' élvezete nem függ a' vallás' minőségétől, 's bármilly hitfelekezetenben részesüléstől. A' polgári 's álladalmi kötelezetések, a' vallásszabadság' gyakorlata által nem szenvedhetnek megszorítatást. 12. Cz. Az evang., 's romai kath. egyház, valamint minden más vallástársulat, ügyeit önállólag rendezi és kormányozza, 's birtokában és élvezetében marad a' cultus-, tanítás- és jótékonsági czélokra szánt minden intézeteinek, alapítványainak és tőkéinek. 13. Cz. A' vallási társulatoknak főnökeikkel közlekedése nincs hátráltatva. Rendeleiteik' közzététele csak azon megszorítások alá esik, mellyeknek minden más közzétételek alávetetvék. 14. Cz. Az egyházi patronatus, és ama' föltételek felől, mellyek alatt az megszüntethető, külön törvény fog hozatni. 15. Cz. Az egyházi hivatalok' betöltésénél a' statust illető ajánlási, választási és megerősítési jog eltöröltetik. 16. Cz. A' házasság' polgári érvényessége, annak, az e' végre rendelt polgári hatóságok' előtti kötésétől föltételeztetik. Az egyházi összeköttetés csak a' polgári actus' bevégezése után történhetik. 17. Cz. A' tudomány és annak tanítása szabad. 18. Cz. A' porosz ifjuságnak a' közös népmiveltség-rei joga, elegendő számu nyilvános intézetek által biztosíttatik. A' szülék és gyámok kötelesek gyermekeiket, és a' gondviselésükre bízottakat, az általános népmiveltség által igényelt oktatásban részesíttetni, 's e' tekintetben kötelesek magukat azon határozatoknak alárendelni, mellyeket a' tanítási törvény hozand. 19. Cz. Tanítani 's tanító-intézeteket alapítani mindenkinek szabad, ha erkölcsi, tudományos és technicali ügyességét, az illető statushatóságok' előtt bebizonyította. 20. Cz. A' nyilvános népiskolák, valamint minden más nevelő-, 's tanító-intézetek, bizonyos, az álladalom által kinevezett hatóságok' fölügyelése alá helyezvék. A' nyilvános tanítók' a' statushivatalnokok' jogaival élnek. 21. Cz. A' népiskola' külügyeinek vezérlete 's a' tanítók' választása, kik előbb erkölcsi 's technicali kiképeztetésüket az illető álladalmi hivatalok' előtt tanusítani kötelesek, a' községek' illeti. A' népiskolákbani vallástanításról gondoskodni, 's a' fölött fölügyelni, az illető vallási társulatokhoz tartozik. 23. Cz. A' nyilvános népiskola' föllállításához, főtartása- és bővítéséhez szükséges eszközöket a' községek, 's az ezek' errei képtelenségének kimutatása után, a' status állítja elő. A' külön jogzói-

meken alapuló kötelezései egy harmadiknak, jövőre is megmaradnak. A nyilvános népiskolában a tanítás ingyen adatik. 23. Cz. Az összes tanítási ügyet külön törvény rendezi. A népiskolatanítóknak a status határozott jövedelmet biztosít, mellyel kijöhessenek. 24. Cz. Minden porosznak joga van, szó, írás, nyomtatás és képbeli előterjesztés által gondolatait szabadon nyilvánítani. A sajtószabadságot semmiféle körülmények közt, és semmiféle módon, nevezetesen sem censura, sem concessiók vagy biztosítékok követelése által, sem statusadók, sem a nyomdák és könyvkereskedés megszorítása, sem végre postai tilalom és aránytalan postai díjak, vagy a szabad közlekedésnek más akadályai által sem szabad megszorítani, fölüggeszteni vagy megszüntetni. 27. Cz. Minden porosz föl van jogosítva, előlegesen kikért hatósági engedelem nélkül, békésen és fegyver nélkül, zárt körökben összegyűlhetni. E határozat nem vonatkozik a szabad ég alatti gyülekezetekre, mellyek minden tekintetben a törvény rendeletei alá esnek. . . . 28. Cz. Minden porosznak joga van, olly czélokra, mellyek a büntető törvényekbe nem ütköznek, társulatokba szövötközni. 29. Cz. A föltételeket, mellyek alatt testületi jogok adathatnak, vagy megtagadtathatnak, a törvény határozza meg. 30. Cz. A petitio joga minden porosznak sajátja. Összes nevezet alatti petitioók kiboocsátása esupán a hatóságok-és testületeknek van megengedve. 32. Cz. Minden porosz köteles katonáskodni. E köteleesség kiterjedését és módját a törvény szabja ki. stb. Némelly czikknek egyedül alkalmaztatása-és kivételétől függvén jótékony hatása, vagy pedig nyomasztó volta, a fölöle hozandó ítélettől most még tartózkodnunk kell. E megjegyzést különösen a tanítási szabadságnak milly értelemben fölfogására kívánjuk értetni; melly a közoktatásnak vallásos-, vagy vallástalanná tételét egyaránt a lehetőségek sorába iktatja.

— Az „Allg. Zeit.“ egyik számában a következő cikket olvassuk: „Már-már azon pontra jutottunk, hol azokat, kik a fensőbb és alsó tanító-intézetek reformjával foglalkoznak, emlékeztetni szükség rá, miszerint a pusztá intézkedések sikere iránt némi bizodalatlansággal viseltessenek. Ugy látszik ugyanis, mintha azoknak aránylag kelleténél nagyobb súlyt tulajdonítanak. A személyektől várható az üdv, nem pedig az intézetektől; középszerű intézkedések, jeles egyének által, derekas eredményt eszközölnék, míg ellenben a legjelesebb intézetek is kevés, vagy semmi sikert sem mutathatnak elő, mivel a végrehajtók hiányoznak.“ (Ez, ugy látszik, épen azt fejezi ki, mit mi is állítottunk, midőn irtuk, hogy: „legyenek bármi jelesek és tökéletesek a törvények, maguk még nem fogják formálhatni, nevelhetni és javíthatni az embereket. Lelketlen betűk azok, mellyekbe életet csak az azokat kezelő, alkalmaztatató és végrehajtó emberek öntenek. Eszközök ők, a legnemesebb czél elérésére szolgálók, de nem is többek, mint pusztá eszközök; s a ezen eszközökkel okosan élni tudókat nevelni és képezni kell. Mint a művésznak szükségese a műszerek, ugy a polgári jóllétre törekvő előljáróknak is a jó törvények; de valamint a legjobb műszerek is haszontalanok művész, — ugy a legjobb törvények is azok, lelkes előljárók, ügyes végrehajtók nélkül. S hamarabb fog középszerű, sőt hitvány eszközökkel egy mester jeles művet állítani elő, mint a legjobbak segedelmével a kontár. Egy Corvin Mátyás, egy V. Sixtus, vagy N.-Péter kevesebb s tökéletlenebb törvényekkel s nagyobb akadályok mellett, többet tud bizonyosan az igazság kiszolgáltatására, a törvények iránti tisztelet stb. föntartására nézve tenni, mint sok nem-genie

a legtükéletesebben elintézett törvény-és kormányrendszer mellett.“¹⁾ „Scanderbeg kardjához még mindig Scanderbeg k arja is szükséges. Hogy más idők más embereket igényelnek, ki tagadja? De hisz' ez régi állítás, mint a 'non scholae, sed vitae discimus' sem olly egészen új, mint a' napjainkban hallható patheticus kifejezések után vélhetnök. A' népiskola jó lesz, ha jó tanítókat fogtok beleállítani; s a' gymnasiumokkal szinte csak így van a' dolog; és ki kételkedett valaha rajta, hogy ez az egyetemeknél sines különben? A' népiskolák, gymnasiumok, egyetemek tanítóinak külsőleg is jó ellátása, ez már más kérdés, melly a' jelen, fogyatkozásteli és segédeszközökben szűkölködő időben kis ideig még kénytelen lesz a' feleltre várni. Legyenek plebánosaitok olyanok, mint a' millyeneknek lenniük kell; s az iskolamesterek örömmel fognak alárendeltjeik lenni; legyenek iskolamestereitek olyanok, minők hogy legyenek, illik; s a' plebánosok szívesen fogják halani tőlök azt, mit a' gyakorlott paedagogok náluknál jobban tudnak. Hogy az egyetemeket nem kell folytonos ellenörködés-, fölügyelés-, és tanító és tanuló' ellenében tanusított gyanuval keseríteni, az nyilvános; de ez csak mulékony, rövid ideig tartó, természetelleni állapot volt, melly elmúlt, és mellyről nem szükség mindig újra meg újra predikálni. A' tulajdonképeni lényegnek ama' rendőri aggasztás még sem árthatott; mikép ezt: figura docet. Vagy Schelling, és Savigny, és Hegel, és Schleiermacher hallgató-teremeiben mi lelkesedés sem mutatkozott volna; s a' haza iránti szeretet kihalt volna-e azért, hogy az szomorúsággal volt vegyítve? Csak olly erélylyel tartsa fön az magát ezentul is, mint minő lánggal eddig, a' nyomatás korában égett! A' gondviselés a' dolgokban változást idézett elő; s most az emberek azon vannak, hogy magukat e' változásba beletalálják. Minden kornak meg van a' maga földadata. Ennek legegyszerűbb megoldása azon igényletben áll, mellyel a' jeles férfiak felé fordulunk; de nem azért, hogy őket ismét új, másnemű formalitásokkal vegyék körül, s hogy a' szabadság pedanteriája még gonoszabb legyen az erőszakénál. Sok kívántatik a' (valódi) szabadsághoz; s midőn az ember minden szögletből csak az emancipatiót hallja viszhangoztatni, szükségkép Mephistopheles jut eszébe, s azon gunyahota, mellyet azok fölött üt, kik a' dolgot illy dicsően messzire hozták. A' szabadság szintolly kevés lármát üt maga fölött, mint az ártatlanság. Hol ő van, ott megtetszik a' füveken és veteményeken, a' virágokon és fák' édes gyümölcsén, s a' borsajtó mustján, hogy termékenyítő lehetével közelünkben tanyázik.“

(Holsteini herezégység.) Holsteinban azon szokás van, hogy a' megürült tanítói hivatalok betöltésére, nyilvános hírlapok' útján kerestetnek az azokat elvállalni kész egyének; ugy hogy ennél fogva, miután a' hivatalal járó fizetés is kitétetik, eléggé mélyen pillanthatni a' holsteini tanító' anyagi állapotának minőségébe. Igy az itzei heti-lapban nem rég egy tanítói helynek megüresülte jelentette, a' grossensei iskolában, a' tritauai plebániában. Az alkalmasnak találandó egyén (Subjekt) Sz.-Mihálynaptól kezdve Husvédig, (jele, hogy itt nem szokás hosszabb időt fordítani évenkint az ifjuság' tanítására,) szabad lakáson és tartáson (Station) kívül, tiz tallér fizetést fog kapni. S ezen állomás, a' jelentésből itélve, még a' jobbak közé tartozik. . . E' szerint a' holsteini mesterek, és különösen segédtanítók, nem igen irigylendő sorsban részesülnek, főleg ha a' szabad tartás, mint ez ott, hir szerint igen gyakorta

¹⁾ A' törvények iránti engedelmisségről. 339. l.

történi, az éhenhalásra nagyon is sok, de a jóllakáshoz csak kevés alkalmat nyújt.

Törökország.

Az iskoláztatás szükségét a török kormány is belátván valahára, a közoktatásra fölügyelő biztosság, múlt évi jun. 3-dikán, a fővárosi szülékhez iratot bocsátott, melyben szívökre köti, hogy hat évestől kezdve, valamennyi kiskorú gyermekeiket iskolába küldjék. Kik az elemi iskolába járatást akár gyermekeik, akár rabszolgáik irányában elhanyagolják, büntetés alá fognak esni. Az eddig divatozott szokás, miszerint a szülék a rokonoknak, tanító- és iskolásoknak vendégséget tartoztak azon alkalommal adni, midőn gyermekeiket iskolába küldték, ezennel megszűnik kötelező erővel birni. A szegényebb sorsuak egyebet nem tartoznak tenni, mint hogy kisdedeiket kézen fogva, az iskolába vezessék. Az ilyenek a tanításban ingyen részesíttetnek. Másokra nézve a szokott iskolapénz fizetése megmarad. A gyermekek négy évig az elemi, azután pedig polgári iskolába fognak járni, hol két esztendőig vallásoktatásban, (a törökök tudnillik még nem vitték a fölvilágosodást annyira, hogy a vallástant iskoláikból kizárnák.) s a grammatica és syntaxis szabályainak előadásában részesülendnek. Ekkor a szülék szabadságában álland, gyermekeiket vagy valamely határozott életmódra adni, vagy pedig külön (például: hadi, tengerészeti, orvostani stb.) iskolába küldeni, vagy akár velök a gymnasiumot járatni. Kik ez ideig elmulasztották gyermekeik taníttatását, azok a törvény szabta büntetéseket ugyan kikerülnek még most, de azért gyermekeiket tartoznak ezentul taníttatni, s ha azok már valamely életmódot választottak is, legalább reggelenkint, mielőtt dolgaikhoz kezdenének, egy órára rendszeren elküldeni az illető iskolákba.

— Valamint a török birodalom sok fővárosaiban, úgy Egyiptomban is különféle szerzetesrendek (többnyire francziák) foglalkoznak a népneveléssel, és iskoláikba maguk a törökök is szorgalmasan elküldik gyermekeiket. Legujabban a jó pásztorról nevezett apácák, angresi (Franciaországban) anyaintézetekből küldött, hat szerzetes nő által új házat alapítottak Kairoban, Egyiptom fővárosában; kik az e tájakon különösen elhanyagolt s lelki vakságban feledni hagyott női fiatalságot veszik gondviselésük alá, s azt minden szükségeselekben oktatják, még pedig ingyen: tartásukra csupán a házhoz csatolt nőnevelő-intézetből nyert jövedelmek szolgálván. Láthatni itt, az ajtatos szerzetesnők körül össze csoportozva koptus, görög, frank, zsidó, török, szerezsen leánykákat, kik legszebb egyetértésben élvezik a tanítást, melyről a Nilusvölgyben ez ideig mit sem lehetett hallani. A növendékek, egy szebb jövő reményei, számra máris 80-at haladók, még a templomba is örömmel követik, minden valláskülönbség nélkül, az apácákat; ezzel is tanúsítván a szeretetet, mellyel irántuk viseltetnek. (Nem a legfájdalmasabb érzéssel szükség-e a vallásos nevelés barátjának illyes jelenetek láttára s halatára, azon hidegségről, vagy éppen nyíltan bevallott vallástalanságról emlékezni, mellyel sok, keresztényeknek nevezett statusokban, az egyház fiatal sarjadéka mintegy erővel távolíttatik el onnan, hova a nem is keresztény hitű gyermekek más országokban vetekedve sietnek? Nemde ekképen teljesedik rajtunk is az Ur' szava: „Mondom pedig nektek, hogy sokan jövedenek kelet- és nyugotról, és tetelepednek Ábrahám-, Izák- és Jákobbal a mennyek-

országában: az ország' fiai pedig kivettetnek a külső sértésébe.“ Mát. 8, 11 — 12.) Kairoban is, mint egyebütt, csak a neveletlen, és vadságban gyomként felnőtt anyákkal kell az apácáknak küzdeniök, mint egyedüli akadályal; mivel ők meg nem foghatják, mi lehetne az, mit a leányoknak is tanulniok kell: a mohamedán meceset-iskolák csak fiukkal foglalatostkodván. Az új szerzetesnöket azonnal megérkeztök után, valamennyi europai consulok megtisztelék látogatásukkal, s nekik a legmegelőzőbb szíveséggel biztosításokat adtak; úgy hogy e tekintetben kívülről semmi zavartatástól sem tarthatva, belmunkáságukat annál tágasabb körben fejthetik ki, és számolhatnak a közelismerésre. (Oest. pädag. Wochenbl.)

IRODALOM.

Vorschlaege für Erziehung, Schule, und Haus. (Vége.)

A dajkaleányokat képző intézettel egybekapcsolandó egy mosóintézet, mellynek czélszerű kezelése bizonynyal nem csekély hasznot ígér: ide tudva azt is, miszerint így a dajkaleányokat ezen, annyira mindennapi ismeretben, a legsikeresebb takarékoság útján lehetend kiképezni. Nötelenek, mesterlegények, gyári munkások, tanulók, napszámosok, utasok és mások készszívesen adnák át tisztításra fehérnemüiket. A mosóintézettel egyenlő jövedelművé lehetne tenni a varróteremet. Tovább az intézet anyagi állását biztosítani lehet az ugynevezett előpénzzel is, mellyet letenni tartoznék az intézet javára azon uraság, melly csecsemőse fölügyelőjéül illy képzett dajkaleányt fogadna. Takarékpénztár az intézeti növendékek bérének fölsőlegére, kegyes hagyományok, legfensőbb pártfogás, és egyebek is állandósítandják anyagilag, mint hiszszük, ez intézeteket. Ezen, már magában véve is népszerű intézetet még inkább lehetne közzhasznúvá, s így népszerűbbé tenni, ha a dajkaleányokat képező intézettel szoros összeköttetésbe hozatnék egy szegény gyermekeket ápoló intézet. Dicső eszme! A szegény, munkás osztályt még a gyermeknevelés is sujtja. Mit Isten a szülök boldogságára nyújt, az a nehéz körülmények elháríthatlan súlya miatt, eme szánandó szegényekre bánat, fájdalom. Alig pillantja meg a szegény csecsemős a napvilágot, máris nélkülözések veszik körül. Szerencsés még a gyermek, ha az anyai tejet szophatja. Az anyát a kenyéradó munka hívja el köréből; nincs ideje szülöttjét ápolni, szülöttjének első napjai fölött is osztatlan örködhetni. Legtöbbnyire 8—10 éves testvérei közt nyavalog a kised. Még szomorubb, ha elsőszülött, mert így a durva pólyának szorító kapcsaiban, egy fára függesztve, vagy szögletben aluszsa át az életnek hajnalát. Midőn testereje öt lábra állítja, az utszai gyermektömeg egy taggal szaporodik. Ott él ő az utszák- és dombokon, mint egy kiáltó jel, az összes emberiséghez; de az emberek néma szövegét meg nem hallják. Oktatás! te nem terjeszted ki boldogító szárnyaidat ezen, olly roppant számu világnemzedékre! Beh csekély fokára jutott el még a világ-civilisatio, melly a szegénység millióit áldásos légből kizárja! Szánandó gyermek! Nappal az utsza lakhelyed; a koldulás, mellyre ten- és szülőid könnyebb táplálkozása miatt szorítottat, első mesterséged; éjjel fekhelyedről, mellyet rothadozó szalma nyújt, szülőid kölesönös czivódásait hallhatod, sőt, erkölcsiséged legátkosb mérgeül, atyádnak tettleges gorombáskodásait, anyád megveretését nézheted,

'S hol képezed ki magadat világpolgárrá? „Auf der Strasse sind sie eigentlich“, írja a „Schullehrer des 19-ten Jahrhunderts“ szerzője (I. köt. 225. l.), „im Unterricht verworfener Gassenjungen, deren aeltester sich immer zum Lehrer der Jüngern macht. Welche verdorbene Sprache im Allgemeinen, welche Zoten, Grobheiten, Lügen, unzüchtige Reden, Verführungen aller Art finden sich da! Zahllose Gefahren und Verderbnisse des Leibes und der Seele, denen die zarten Kinder fast unmöglich widerstehen, und später kaum wieder entsagen können.“ Csuda-e, ha a tömlözők illy elhagyatottakkal megtelnek? Sokat, fölötté sokat lendíthetnénk e ráksebb meggyógyítása körül, ha szegény gyermekeket nevelő intézetek minél nagyobb számmal keletkeznének. „A ki befogad egy illy kisdedet az én nevemben, engem fogad be,“ szól az Ur. (Máté. 18, 5.) Bár szavait megértenők, teljesítenők! — A szegény gyermekeket ápoló intézetek' célját tehát legjobban e következő háromban véljük kifejezni: a szülékre nézve legyenek ezen intézetek jótévők, mivelhogy a nevelés körébe vonva, az egyébkint elhagyatott kisdedeket, ezeket az élet' első évében veszik át a szüléktől, fölmentvén őket a táplálás- és ruházástól, kik annál inkább végezhetik kenyérkereseti munkáikat: a gyermekekre nézve legyenek ezen intézetek mentőhelyek minden erkölcsi és testi ragályok ellen, mellyeknek ezen intézet nélkül bizonyos áldozataivá leendettek: végre az összes emberiségre nézve legyenek és lesznek boldogítók; mert az emberi nemzetest sokkal egészségesebb lesz, 's erőinek lehető teljes birtokában, a teremtetés' közczélját könnyebben 's biztosan elérheti. Ha valahol, bizonynyal itt fogadhatjuk el Funke meggyőződését, midőn („Menschennatur.“ II. köt. 81. l.) így nyilatkozik: „Ich bin vollkommen überzeugt, dass ein jedes Kind gut werden kann, und auch gewiss*) wirklich gut werden wird, wenn es nur frühzeitig genug gut geführt wird.“ (Én tökéletesen meg vagyok győződve, hogy minden gyermek jó lehet, és bizonyosan jó is lesz, csak elég jókor, jól vezéreltessék.) Hogy pedig ezen, szegény gyermekeket ápoló intézet minél könnyebben létesüljön: ezt a főnebb elemeztük, dajkaleányokat képző intézettel a legszorosban egybekapcsolni kellene. Nyernők ezen eljárás által azt, miszerint a) nem kellene gondoskodni más, különbözőnt intézeti lakhelyről, b) nem kellene gondoskodni, sem pedig költekezni az illy befogadott kisdedekre való fölügyeléssel megbizandó különös egyénekre, c) a dajkaleányokat képező intézet' növendékei az elébök adott elméletet, mások' fölügyázata és vezetése mellett tanulhatnák gyakorlatba venni; végre d) az intézet' anyagi ellátását könnyebben lehetne biztosítani: ide tudva azt is, hogy a dajkaleányokat nevelő intézet' szellemi értéke, fölötté sokat nyereendne. Föl kellene pedig az illy intézetbe az 1—2 éves gyermekeket fogadni, akkor még, midőn a lélek tisztá minden idegen elemtől, hogy annál sikeresben hathasson a neveldei képzés a viaszgyenge kebelre. És tartana az intézetbeni neveltetés 14—15 éves koráig, midőn a valás-, erkölcs- és ismeretek' elemeivel lehetőleg megbarátkozván, az általa választandó kézimesterség' műhelyébe áttétethetik. — Mi már ezen szegény gyermekeket nevelő intézet' belső organismusát illeti, szerzőnk Fröbel, Middendorff és Barop uraknak, a Rudolphstadt melletti keilhauai növeldének dicséretesen ismert vezéreinek gyermekjátékait ajánlja elfogadhatókul. E' rendszernek eszméi szerint a nevelés nem egyéb, mint: „Darstellung eines beruflstreuen, reinen, unverletzten und darum heiligen Lebens.“ Játék legyen, mit a kisdednek virágként nyiladozó szive sejt és ölel; játékban tegyen és tanuljon a kisded mindent, mi szép, jó és hasznos. Eszme; pusztá eszme! Talán azért legyen minden hajlam a játék felé irányozva, hogy a növendék, kilépvén a rideg világ' prosájába, annál fájdalommasban érezze ennek halálszerű megilletéseit? Ismerjük a főnlöbögő enthusiasmust, melly a rudolphstadti növeldén kívül, a Paulusféle ludwigsburgi, hasonló szerkezetű növeldé iránt is nyilatkozik: de sokkal inkább sürget meggyőződésünk, a növeldéket és iskolákat, a nevelést és oktatást összekapcsolni az étellel, (melly tapasztalás szerint épen nem nyújtja olly bőven a játékokat,) mintsem a játékrendszer, melly 14-éves koráig eltartson, illy határozottan elfogadhatnók. Mi inkább Curtmannak szavait írjuk alá, ki a gyermekiskolákról, millyeneknek akarnók mi első kezdettől a szegény gyermekeket ápoló intézeteket ism. találólólag így ír: „Man eile, diese Schulen pädagogisch einzurichten, damit sie nicht in ungeschickte Hände fallen, damit sie nicht eine neue Form des grausamen Kinderzwanges werden, damit nicht auch das übrige Züpfelchen freier Jugend an der Ernst der Schule verloren gehe.“ („Die Schule und das Leben.“ 202. l.) Ez iratnak második része az ifjuság' tudományos képzéséről szól, mellyről i javaslati elébe szerzőnk az emberiség' főczéljáról, az ember' föladatairól, a nevelés és oktatás' elvéről, az iskola' föladatairól szóló tüzetes elmélkedéseit bocsátja. Az ígért javaslatok a még meg nem jelent második kötet' tárgyát képezendik. Miért is, híven, miszerint ezen főnebb neveztük alapelvekre fognak és lesznek fektetve a javaslatok, ezen elvek' bonezoló ismertetését ezuttal, a várt 2-ik kötet' megjelenéseig hajlandók vagyunk elhalasztani.

Szabóky Adolf.

Ama' főnakadások' természete, mellyek csaknem valamennyi fővárosi lapokat hátráltattak megjelenésökben, vagy kisebb terjedelemre szoritottak, min-denkielőtt ismeretes: azért a' Kath. iskolai lap'-nak elmaradása is alig szorul ment-ségre. Egyedül azt adjuk t. olvasóinknak tudtul, hogy az elmaradatot igyekezni fogunk alkalmasb időben és körülmények közt kipótolni: jelenleg erre a' rendelkezésünk alatt lévő nyomdai erő' csekélysege is képtelenné tévén. Szerk.

Szerkeszti 's kiadja Somogyi Károly. Nyomatik Lukács- és társnál. Országút, Kunewalderház.

*) Illy bizonyosságra mi, az emberi természet' gyarlóságát, 's nem kizárólólag a' neveléstől függő szabadság-használatát ismerve, nem tudunk eljutni; 's ki a' legjobban és egyformán nevelt testvérek közti különbségeknek tanuja, nem is fog soha eljuthatni. Szerk.